

TJUGOANDRA SÖNDAGEN "UNDER ÅRET"

ÅRGÅNG B

Första läsningen: **5 Mos 4:1-2, 6-8** (*Ni skall inte lägga något till de befallningar jag ger er; ni skall hålla Herrens bud*)

Moses lag innehåller många för oss främmande element, men dess hjärta är **kärleken till Gud och barmhärtigheten mot medmänniskan i nöd**. Att bistå främlingar, fattiga, faderlösa och änkor (5 Mos 24:10-22), att efterskänka skulder och frige slavar (5 Mos 15:1-18), att älska Gud, den Ende, över allt (5 Mos 10:12-21) är **livet**. Att ge sig hän åt magi, barnamord, bedrägeri, hednisk tempelprostitution och avgudadyrkan (5 Mos 18:9-14) är **döden**. *Du skall välja livet*, säger Mose inträngande (5 Mos 30:19). Lagen gavs efter uttåget i Egypten – man märker på många ställen att den är *de befriade slavarnas lag*.

Rättsäkerheten för de svaga är ett centralt tema – vi får här t.o.m. världens äldsta *djurskyddsregler* (t.ex. 2 Mos 23:12; 5 Mos 25:4). På sådana punkter skiljer sig Mose lag från övriga dåtida kulturers lagar. Judendomen hade många konvertiter i antiken, inte minst för lagens skull (v. 6-8).

Andra läsningen: **Jak 1:17-18, 21-22, 27** (*Bli ordets görare, inte bara dess hörare*)

I dag och de kommande fyra söndagarna kommer vi att höra läsningar från aposteln Jakobs brev. Traditionellt ses han som Jakob den yngre, apostel och kusin till Jesus, och hans mor var den Maria som med Herrens moder stod under korset (Matt 27:56) och som också kallas syster till henne (Joh 19:25). Likheten mellan Jakobs brev och Jesu undervisning, inte minst Bergspredikan (Matt kap. 5-7), är slående.

Guds ord, som kommit till oss genom Jesus, har gjort oss till skapelsens *första skörd* (v. 18), dvs. heliga, avskilda offergåvor (jfr t.ex. 2 Mos 22:29; 23:19; Upp 14:4). Att vara förenad med Jesus, *den förstfödde i hela skapelsen* (Kol 1:15), är att behaga Gud. Vi är med honom **Guds barn**, det största man kan bli. Så ska vi också *göra* som han (v. 22). De tidiga kristna brukade befria *faderlösa* barn (jfr v.27) från misshandlare. Det vet vi från kyrkofadern Aristides från Athen, ca år 125 e.Kr. (Apol. XV:7).

Vi hör Guds ord i dag. Men vad gör vi?

Evangelium: **Mark 7:1-8, 14-15, 21-23** (*Ni vänder er från Guds bud för att hålla fast vid människornas regler*)

Markus stod enligt fornkyrkan nära Petrus och kände väl till hans insikt om att kristna inte längre var bundna av den mosaiska lagens alla matregler (Apg kap.

10-11). Jesu ord om *insidan kontra utsidan* i detta kapitel ser Markus som en bekräftelse på detta (Mark 7:19). *Fädernas regler* (v. 3) gick åt annat håll. De ville *utvidga* och *skärpa* renhetsreglarna från Moses lag till att omfatta alla vardagens detaljer. Det handlade inte om hygien utan om en **rituell renhet**, utan vilken man ansågs stå utanför gemenskapen med Gud, ja, i grunden utanför religionen. Det är alltså en hård anklagelse som ”kontrollanterna” från Jerusalem antyder. De är här för att sätta dit Jesus, ja, få ännu en sak att döma honom för (jfr Mark 3:6)! Ur deras mun kommer tillsynes sakliga frågor men hjärtat är fyllt av hat. De själva är det bästa exemplet på vad Jesus säger om det onda som *kommer inifrån och gör människan oren* (v. 23).

MÅNDAGEN I 22 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Kor 2:1-5** (*Det enda jag ville veta av, det var den korsfäste Kristus*)

Paulus kom ensam till den dekadenta (prostitution i Afrodite-templet) storstaden Korinth, den största handelsstaden i det romerska imperiet, med sina extrema sociala spänningar: två tredjedelar av befolkningen var slavar, en tredjedel var förmöget folk. Paulus var besviken efter sitt misslyckade besök hos de ”visa” i Athen och hade omskakande förföljelser bakom sig (Apg kap. 16-17). Hans sår var knappt läkta, och antagligen var han sjuk. Att hans förkunnelse ändå gick väl berodde helt på Guds nåd (v. 4-5). Paulus *kunde* tala och skriva retoriskt, tvärt emot vad man sade om honom (det visar t.ex. 1 Kor kap. 13 och hans eleganta tal i Apostlagärningarna 17), men han avstod nu från det (v. 2): sanningen om Kristus behöver inga slipade formuleringar. Den är i sig *ande och kraft* (v. 4), också om du som för fram den darrar av rädsla och känner dig liten och svag (jfr 2 Kor 12:10).

Evangelium: **Luk 4:16-30** (*Ingen profet blir erkänd i sin hemstad*)

Jesus talar i Nasaret om Jes 61:1 f (i kombination med 42:7 och 58:6). Med *ett nådens år* (v. 19, ”året som Herren har valt” i NT 81; ändrat i Bibel 2000!) verkar Jesus mena det ”friår” i 3 Mos 25:8-22 i vilket skulder efterskänktes och slavar frigavs (jfr 5 Mos 15:1 ff). Tänker Jesus på *skuldfångenskap* (jfr Luk 6:35; Neh 5:1-10)? Det luktar politik. Folk skruvar på sig. Frågan om *Jesu far* tas fram (v. 22). Varför? De kanske skakar på huvudet och säger: ”Messias ska vara av Davids ätt, som Josef var. Men om ditt ursprung, Jesus, går det rykten i byn! Och var är dina mirakel? Varför påstår du att Gud föredrar hedningar?” Det blir förbluffande snabbt lynchstämning. Sågs Jesus som farlig revolutionär? Eller som vän till romarna?

Han kom till det som var hans, och han egna tog inte emot honom (Joh 1:11).

TISDAGEN I 22 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Kor 2:10b-16** (*Den oandlige tar inte emot vad Guds ande säger. Den som är andlig kan bedöma allt*)

Kristna som tror sig klokare än andra kan missuppfatta denna läsning. Den bekräftar, tror de, att de har en särskild ”andlig” klokhet i motsats till dem som ännu bara är ”själsliga” (”oandliga”, v. 13-15). Andlig arrogans fanns det gott om i den konfliktyllta kyrkan i Korinth. Paulus gick till rätta med den med det här brevet. Bäst förstår man denna läsningens gåtfulla ord via slutsatsen: *Vi tänker Kristi tankar* (v. 16). **Kristus kom för att lyda och tjäna Faderns vilja**, inte för att glänsa som andlig megastar i världens ögon (Fil 2:5-9). *Kristi blodiga kors är hans andlighet*.

Evangelium: **Luk 4:31-37** (*Jag vet vem du är, Guds helige*)

Kafarnaum blir nu Jesu ”missionscentrum”. Här verkar han länge, kanske flera år.

Människor har svårt att inse vem han är, men demonerna vet det omedelbart. Den absoluta Gudsnärvaron tvingar dem fram i ljuset. Vi människor fattar bara till en viss grad de andliga makternas väsen. Filosofen Sören Kierkegaard definierar ”det demoniska” som *ångesten för det goda*. Vi människor fruktar det som är ont, men demonerna fruktar det goda. Här träder *Godheten själv i egen person* in på scenen! Demonens skrik måste ses som ett angrepp på Jesus. Det är som i gammal svart magi: någon försöker uppnå makt eller kontroll över sin fiende genom att avslöja att man känner fiendens namn och identitet. Lukas visar oss att Jesus inte som andra dåtida exorcister behöver ta till formler och tekniker för att nedkämpa den onda makten. Ett enda ord, en befallning från Jesus, täpper till munnen på fanskapet. Lukas (den observante läkaren) antecknar att den fördrivna demonen inte lyckades tillfoga den besatte mannen minsta skada (v. 35). Självt klart grips de kringstående av *bävan* (v. 36). Kristi – och hans kyrkas – andliga makt är stor. Det går att uppleva än i dag.

Stor är Herrens makt, och av de ödmjuka blir den förhärligad (Syr 3:20).

ONSDAGEN I 22 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Kor 3:1-9** (*Vi är Guds medhjälpare och ni är Guds åker, Guds bygge*)

En sak är att de ser sig själva som ”andliga människor” som suveränt kan ”tolka andliga ting” (se läsningen igår). En annan är *den praktiska vardagen*, och där lever de högst ofullkomliga korinthierna inte upp till sin fina självbild: de delar upp sig i partier och sätter apostel mot apostel. Det är ingen konst att söka splittring. Man retar sig fort på nyanser och skillnader i bibelutläggning och stil. Är den här kommentaren mera ”liberal” eller ”traditionalistisk” än andra? Varför jämföra Guds tjänare? Vi arbetar olika – men **Gud** ger *växten* (v. 7).

Evangelium: **Luk 4:38-44** (*Budskapet måste förkunnas för de andra städerna också*)

Arkeologiska utgrävningar i det som i antiken var Kafarnaum har avtäckt rester av fundamentet till en bostad som med stor säkerhet var kristen samlingsplats i decennierna efter Kristi missionsverksamhet. Utgrävningen kallas ”Petrus hus” och kan mycket väl ha varit just det. Hit in träder Jesus och botar ”Simons” svärmor (Lukas verkar glömma att han inte har presenterat några lärjungar än, Petrus kallas till apostel först i nästa kapitel). Febern *tilltalas* av Jesus och uppfattas alltså som styrd av en demon, ungefär som stormen på sjön i Matt 8:26. Den kristne författaren *Lactantius* berättar i början av 300-talet i sin skrift *Epitome* (ett utdrag ur hans böcker, avsnitt 16) att romerska hedningar bland alla saker som de personifierade även hade en gud för feber. Sett med judiska/kristna ögon var en sådan gud en demon. Inte utan skäl: en del demoner som utdrevs ur besatta i fornkyrkan kallade sig själva vid romerska avgudars namn när de for ut. Jesus botar ”alla” (v. 40, typiskt för Lukas). Demonerna försöker få makt över Jesus genom att avslöja honom, men han ger dem inget utrymme. Jesus ger sig slutligen i väg till ”Judeen” (v. 44), Lukas menar väl ”hela judarnas område”.

Jag är Herren, den som botar dig (2 Mos 15:26).

TORSDAGEN I 22 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Kor 3:18-23** (*Ni tillhör Kristus, och Kristus tillhör Gud*)

Den verkliga dårskapen, vill Paulus säga, är att föredra denna världs vishet framför *korsets vishet* (1 Kor 1:18-25). Paulus citerar (fritt efter den grekiska översättningen Septuaginta) Job 5:13 och Ps 94:11. Vägen till Kristi vishet går genom att bli en dåre i världens ögon (v. 18). Kärleken till Gud kan få oss att göra sådana dårskaper som att älska fiender, slösa 300 denarer på en gåva till Jesus (Mark 14:3f) eller gråta över vår syndighet. V. 21: en stoisk filosof

präglade uttrycket ”Allt tillhör den vise”. Paulus vänder det så här: *allt tillhör den kristne. Ni är dårar som vill tillhöra en andlig ledare och skryta med honom. Ledarna tillhör er! Allt är till för er skull. Kristus är viktig, inte hans tjänare.*

Evangelium: **Luk 5:1-11** (*De lämnade allt och följde honom*)

Fyra män från samma arbetslag (v. 10) utses att bli lärjungar. En av dem ställer sin båt till förfogande för Mästarens tal. Han kallas sedan för *människofiskare* – en humoristisk titel, myntad av Jesus i den aktuella situationen (och jfr Jer 16:16). Till minne av detta bär påven – Petrus efterföljare som arbetslagets förman – än idag en *fiskarring* på handen. Kyrkan ställer sina ”båtar” – byggnader, skolor, universitet, kloster, sjukhus, institutioner, föreningar – till Jesu förfogande. Och alltid gäller att kyrkan ska *ro ut på djupt vatten* (v. 4) och aldrig vara rädd (v. 10). Tanken går till *Noas* ark som räddade hela skapelsen (1 Mos 7:1 f).

Jesus är munter men Petrus djupt berörd (observera förändringen från ”Mästare” i v. 5 till ”Herre” i v. 8). Lukas, vars evangelium på ett särskilt sätt betonar **Jesu kärlek till syndarna**, visar hur Petrus fylldes av skam och vörndnad. *Jag är inte värd denna kärlek, jag är rädd att min syndighet smutsar ner den* (jfr v. 8). Men **just som han är vill Jesus kalla honom till sin tjänst**. En underbar bekräftelse. Den återkom och förstärktes när Jesus som den Uppståndne upprepade fångstundret vid samma sjö och försäkrade Petrus att hans kallelse som *herde får fåren* stod orubbligt fast – trots hans svek (Joh 21: 15f). En liknande bekräftelse får var och en av oss i **bikten**.

Jag prisar dig, fader, himlens och jordens herre, för att du har dolt detta för de lärda och kloka och uppenbarat det för dem som är som barn (Matt 11:25).

FREDAGEN I 22 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Kor 4:1-5** (*Gud skall avslöja allt som människorna har i sinnet*)

Vi människor lever i partiell blindhet och kan inte ens bedöma oss själva säkert (v. 4). Vi måste invänta Guds dom. Här på jorden är de flesta domar bokstavligen för-domar, förhastade omdömen! De som förklarar Bibeln och trons mysterium förvaltar också *Guds hemligheter*, d.v.s. trons skatter (v. 1). Man kan tycka att de gör det dåligt eller bra, men det finns inga garantier för att Gud dömer på samma sätt. Är du en trogen, pålitlig, solidarisk medarbetare, make, maka, förälder? Vad har du *i sinnet* (v. 5)? **Låt Kristi sinnelag råda** (jfr Fil 2:5), så blir allt bra.

Evangelium: **Luk 5:33-39** (*När brudgummen tas ifrån dem kommer de att fasta*)

Jesu budskap är inte bara en ny rabbinsk lära bland andra utan en ny *sorts* lära. En avgrund skiljer: kristendom är *nytt, annorlunda vin* (v. 37), en ny *dräkt* (Jes 61:10).

Vi är på fest med tullindrivare och syndare (Luk 5:27-32). Fariseerna och deras teologer står skeptiska i dörröppningen. Dofter av vin, oliver, nybakt bröd, frukter och kryddor slår emot dem. Deras ögon och Jesu ögon ser samma verklighet – men vilken skillnad i tolkning! *De* ser en självutnämnd profet göra sig kultiskt oren genom frosseri i gemenskap med exkommunicerade syndare. *Jesus* ser Guds innerligaste löften från Gamla testamentet uppfyllda: *Välkomna på bankett! Varför träder ni inte in och smakar på maten? Jag är Brudgummen som Gud talade om när han lovade att förena sig med sitt folk!* (jfr Hos 2:14f; Hes 16:59f; Jes 54:5-8; 62:5; Jer 2:2). *Hälsa på dessa fina människor – början på det himmelska Jerusalem!* Men Jesus gör sig inga illusioner: *Det här budskapet går inte ihop med ert tänkesätt. Ni behöver en ny hjärna. Här börjar något helt nytt, en ny kärlek, omsorg, glädje, ett helt nytt liv.* Fariseerna går bort, förstår vi. Scenen är talande: de går hungriga därifrån, men syndarna mättas.

Förslag till fredagsoffer: tänk på långfredagen då denne brudgum togs ifrån oss (jfr v. 35). Vilken förlust för världen! Bär med dig sorgen över detta under dagen i dag ...

Lördag 8 SEPTEMBER

DEN SALIGA JUNGFRUN MARIAS FÖDELSE, fest

Idag firar kyrkan i hela världen festen för JUNGFRU MARIAS FÖDELSE. Maria föds för sin enastående uppgift: att bli boning åt Guds Son. Redan på 600-talet nämner påven Sergius denna fest i Rom. Utifrån detta datum har man sedan förlagt festen för Marias avlelse (8 december). Att Marias födelse firades *liturgiskt* – trots att den inte nämns i Bibeln som t.ex. Johannes Döparens födelse (24/6, se Luk 1:5-25; 57-80) – visar att hon ansågs vara utomordentligt helig. Tron *kräver* att hon firas.

Det s.k. *Jakobs protoevangelium* var en text från 100-talet som inte ingår i Bibeln, men den innehåller detaljer om Marias bakgrund som kan vara historiska. Det berättar om hennes föräldrar, de heliga *Joakim och Anna* som sörjde över att de var barnlösa men som genom Guds ingripande fick sin lilla flicka – likt Gamla testamentets Abraham och Sara (se även 26/7 och 21/11)

som till sist fick barn. Stilen är bibelnära: *Anna gjorde i ordning en helig plats i sitt sovrum och tillät henne inte att äta något vanhelgande eller orent. Hon kallade sedan till sig hebreernas obefläckade döttrar för att roa henne* (Jakobs protoevangelium 6:1, citerat ut *Apokryferna till Nya testamentet*, översättning B. Gärtner, Proprius förlag).

Denna apokryfiska legend är folklig och utbroderad. Den är intressant för att den skrevs redan på 100-talet, så nära apostlarnas tid. Den vittnar också (19:3-20:1) om kyrkans tro på *Marias verkliga och ständiga jungfrulighet*. Kyrkan har inte uttalat sig om hur läran om att Maria förblev jungfru även ”under och efter” födelsen ska uppfattas rent biologiskt. Säkert är att de ”bröder” och ”systrar” till Jesus som Nya testamentet nämner inte kan ha varit hennes barn utan släktingar av olika slag. Men den avgörande poängen är andlig: Maria förblev alltid lika *öppen och redo* för Gud som hon var vid ängelns besök (Luk 1:26-38). Marias helhjärtade JA gjorde henne till *Andens brud* med kropp och själ, som jungfru och moder. Vissa teologer ser *kvinnofrigörelse* i detta: Att vara jungfru i dåtidens värld innebar nämligen att inte vara underkastad en man utan bara Gud, ungefär som senare tiders nunnor. Marias äktenskap med Josef ändrade inte på att hon *först och främst var vigd åt Gud*. Vi har alla möjlighet att vara det i hjärtat (även om vi har förenat oss kroppsligt med en partner i äktenskap), men i Marias unika fall innebar det att hennes kropp skulle vara och förbli *Guds egendom och helgedom* i form av *verklig jungfrulighet*. Denna ursprungliga bestämmelse skadades eller förminskades på inget sätt av att hon födde Guds Son. Tvärtom: den helgades och bevarades (jfr *Katolska kyrkans katekes*, nr. 499-501). Maria är som *kyrkan*, Kristi trofasta brud, som även hon är centrerad kring Kristus, fri från lydnad under världsliga agendor och en *andlig moder* för många (jfr Joh 19:26-27; Upp 12:17).

Festdagens första läsning (Mika 5:2-4; i vissa biblar = verserna 1-3) förankrar Maria i profeternas förutsägelser (jfr även t.ex. profeten Jesajas ord, som citeras i Matt 1:23). *Johannes Döparen* var stor men ändå bara den som skulle bana väg för Herren (Jes 40:3). Av *Maria* däremot skulle Ordet ända från sin tillblivelse som människa **anta kött**. *Betlehem i Efrata* som Mika nämner, platsen där Frälsaren, den nye ”David”, ska födas, är i grunden **Maria själv**, *så obetydlig bland Judas släkter* (v. 2) – men vilken betydelse denna flicka fick i Guds plan!

Alternativt kan man denna dag välja att läsa ur Rom 8:28-30. ”Vi vet” är Paulus två första ord där (v.28) – starka ord! Sedan följer att Gud har utvalt, kallat, rättfärdiggjort och förhärligat *dem som älskar honom*. Det betyder inte att vårt ”öde” är ”fastlåst” (jfr villoläror om ”predestination”, se *Katolska kyrkans katekes*, nr. 1037 och 1058; jfr 2 Pet 3:9). Ur Paulus hjärta talar *trons visshet*: Gud känner min väg. Ska den än leda mig över *Golgotas* förfärande mörker så blir allt bra till sist. Exakt detta var Marias attityd.

Festdagens evangelieläsning innehåller i sin längre version (Matt 1:1-16, 18-23) hela Jesu släkttavla hos Matteus. Maria visste mycket väl att Messias skulle vara av kung Davids ätt och precis som denne herdepojke födas i Betlehem. Hon visste att hon under sitt hjärta bar Messias, honom som var målet för Israels historia, han som skulle visa vägen för Guds folk, ja, för alla folk: **det gudomliga barnet** (v. 23; jfr Jes 7:14 och även 9:6; 11:1-10; 66:7-14). Hon visste: *Jag själv föddes till världen för detta!* Det firar vi i dag.

Ur en predikan av den helige Andreas av Kreta (omkring år 700):

Guds moders födelse är begynnelsen till ... Ordets förening med köttet. Nu föds jungfrun, hon läggs till bröstet och växer och bereds till moder åt världsalltets konung ... Hela skapelsen borde sjunga och dansa och bidra med något som anstår denna dags glädje. Detta är en fest som ska vara gemensam för himlens och jordens invånare, och alla som hör samman med varandra i världen och över världen skall fira den. Idag reses det skapade templet åt honom som har skapat allt, och skapelsen bereds på ett nytt och skönt sätt som en ny boning åt Skaparen.

Särskilda läsningar denna dag: Mika 5:2-4 (i vissa biblar heter verserna ”1-3”) eller Rom 8:28-30; Matt 1:1-16, 18-23 eller (kortversionen) Matt 1:18-23
--